

پىنج پرسىار لەبارەي ھېرۋەكەي سەر كىلگەي نەوتى سەرسىنگ و واژۇي گرېبەستى كىلگەي نەوتى و گازى حەمرين

16-07-2025

نووسەرەكان

مەحمۇد بابان

كورتە : بەرەبەيانى 15 ي تەممۇزى 2025 بە درۇن ھېرىش كرايە سەر كىلگەي نەوتى سەرسىنگ كە كۆمپانىايدى HKN ئەمرىكى سەركارە و خاوهندارىتىن 62% ي پىشكەكانى كىلگەكە دەكات. هەمان رۆز و چەند كاۋىرىك دواڭر، وەزارەتى نەوتى عىراق رىۋەسمى واژوکردنى گرېبەستى نىوان HKN و كۆمپانىاى نەوتى باكىورى بىلاوكىرده و بۇ پەرەپىدانى كىلگەي نەوتى حەمرين، بە بەرھەمهىنانى رۆژانەي 60 ھەزار بەرمىل نەوت لەگەل بۇ 50 ملىون پى سىجىا گاز.

بهره‌بیانی 15 ته مموزی 2025 به درون هیزش کرایه سهر کیلگهی نهوتی سه‌رسنک که کومپانیای HKN هم‌رکاره و خاوه‌نداریتی 62% پشکه‌کانی کیلگهی دهکات. هه‌مان رۆز و چهند کازیریک دواتر، وهزاره‌تی نهوتی عیراق ریووه‌سمی واژوکردنی گریبه‌ستی نیوان HKN و کومپانیای نهوتی باکووری بلاؤکرده‌وه بۆ په‌رەپیدانی کیلگهی نهوتی ده‌مرین، به بهره‌مهینانی رۆزانه‌ی 60 هه‌زار به‌رمیل نهوت له‌که‌ل 45 بۆ 50 ملیون پی سیجا گا.

کومپانیای [HKN](#) له تۆپی کۆمەلایه‌تی نیکس رایکه‌یاند، "هیزشکه زیانی کیانی نهبووه، به‌لام کۆی بهره‌مهینان، که 30 هه‌زار به‌رمیل نهوتی رۆزانه‌یه، راده‌گرن تاوه‌کو هه‌موو هه‌لسه‌نگاندزیک بۆ ره‌وشکه ده‌که‌ن".

له‌استیدا درون هاوشیوه‌ی خۆل بارینی لیهاتووه بۆ ناوچه‌کانی هه‌ریمی کوردستان، شهوي رابردووش به دوو [درون خورمه‌له و پیشتریش](#) هیزشی درونی و مووشکه بۆ ناوچه‌ی مه‌ده‌نی و ئه‌منی سیاسی له هه‌ریمی کوردستان کراوه، به‌لام به‌ئامانجکردنی کیلگهی سه‌رسنک له کاتیکدا بwoo ماتیو زه‌بسن، جنگری به‌ریوه‌بهری کومپانیای HKN له وهزاره‌تی نهوتی عیراق خه‌ریکی واژوکردنی گریبه‌سته نوییه‌که‌یان بwoo.

ره‌هه‌نده‌کانی ئه‌م هیزشانه هه‌رجیه‌که بیت، لاوازی ده‌ولهت و بالاده‌ستی هیزه سیاسی و گرووپه پاسایی و له پاسا ده‌رچووه‌کانیش له عیراق ده‌رده‌خات، چونکه ئه‌م گرووپانه بهم هیزشکه سه‌رسنک سئ ئاماژه‌ی گرنگ ده‌رده‌خه‌ن؛ يه‌که‌میان، له‌رووی تووانای ته‌کنیکی و ئه‌منییه‌وه پیشاندانی بالاده‌ستی لایه‌نی هیزشکار ده‌رده‌خات، دووه‌میان له‌رووی ئابووریبه‌وه، ئامانج لیی که‌مکردن‌وه‌ی تووانای بهره‌مهینانی نهوتی نیوخوی هه‌ریمی کوردستان و فروشتنیه‌تی بهم شیوه‌یه‌ی ئیستا، سئیه‌میشیان ره‌هه‌ندی سیاسیی کرنگی هه‌یه که ره‌نگه له هه‌مووشیان زیاتر ئامانج هیزشکه بیت، ئه‌وبیش هوشدارییه بۆ سزا‌هه‌دانی سۆمۆ له‌لایه‌ن ئه‌مریکاوه به‌هه‌وی فروشتني نهوت‌وه.

له رۆزانی رابردوودا دواي نامه‌که‌ی تره‌مپ بۆ سه‌رۆکوه‌زیرانی عیراق له‌باره‌ی دانانی باج له‌سهر کالای عیراقی به [ریزه‌ی 30%](#) و جیبه‌جیکردنی له 2025-08-01 ووه، ئاماژه‌ی ئه‌وه‌ش هه‌یه که ئه‌مریکیه‌کان عیراقیان له فروشتنی نهوتی ئیرانی ئاگادار کردووه‌ته‌وه، چونکه رۆزی 3 ئه‌مموز [وه‌زاره‌تی گه‌نچینه‌ی ئه‌مریکا](#) چهند که‌سایه‌تی و کومپانیاکی خسته لیستی سزا و گه‌مارۆکانه‌وه به‌هه‌وی فروشتنی نهوتی ئیرانی به‌ناوی نهوتی عیراق‌وه‌وه، پیشتریش حه‌یان عه‌بدولغه‌ن، وه‌زیری نهوتی عیراق ئاماژه‌ی به‌وه کردبوو، "ئیران دوکیومینتی عیراقی به‌کاردەهیئنت بۆ فروشتنی نهوت‌که‌ی". لیزه‌وه [جیاوازی نیوان داتاکانی وه‌زاره‌تی](#) نهوتی عیراق و وه‌زاره‌تی دارای عیراق بۆ داهاته نهوتیه‌کان له رابردوودا ده‌رده‌که‌ویت، کۆی به‌ره‌هه‌مهینانی نهوتیش له ئیران زیاتره له عیراق و به‌پی [په‌یمانگه‌ی ئینترچی El بۆ](#) به‌ره‌هه‌مهینانی نهوت له 2024 دا، به‌ره‌هه‌من رۆزانه‌ی 5 ملیون و 62 هه‌زار به‌رمیل بwoo، له هه‌مان سالدا کۆی به‌ره‌هه‌مهینانی سالانه‌وه، ده‌رده‌که‌ویت ئیران به ریزه‌ی 10.6% به‌ره‌هه‌من زیاد کردووه، که‌چ عیراق به ریزه‌ی 1% به‌ره‌هه‌مهینانی نهوتی زیاد کردووه.

له سنووری پاریزگای ده‌وکی دیکه‌یه‌کی دیکه‌یه‌کی دیکه‌یه‌کی دیکه‌یه‌کان، به‌تایبیهت به‌ریتانی و نه‌رویجی و که‌نه‌دی و کومپانیای دیکه کاری تیدا دهکن، هاوېشن له به‌ره‌هه‌مهیناندا، له‌وانه کیلگهی نهوتی تاوكن و پیشخاپوور، کیلگهی نهوتی شیخان و باشیک، که له‌رووی جوگرافیه‌وه ئاسانتر و بگره نزیکتریش، ئه‌گه‌ر لایه‌نی هیزشکار ته‌نیا ئامانج زیانه ئابووری و ئه‌منییه‌کان بیت، به‌لام هه‌لبزاردنی سه‌رسنک بۆ ناردنی ئه‌وه‌پیامه بwoo مه‌بستیانه به رونو، هه‌رچه‌نده ئه‌وه هیزشانه ئالۆزی سیستمی سیاسی و تووانای هیزه‌کان له عیراق ده‌رده‌خات.

ئیستا به‌ره‌هه‌مهینانی نهوت له هه‌ریمی کوردستان له‌نیوان 280 بۆ 300 هه‌زار به‌رمیل نهوتی رۆزانه‌یه، به‌لام له به‌یانی رۆزی سیشنه‌ممه 2025-07-15 ووه، نزیکه‌ی 30 هه‌زار به‌رمیل که‌می کردووه؛ له کاتیکدا به‌پی [وه‌زیری نهوتی عیراق](#)، جیاوازی هه‌ولیر و به‌غدا بۆ گه‌پیشتنه ریککه‌وتن و هه‌نارده‌کردن‌وه‌ه نهوت بۆ به‌نده‌ری جه‌یهان و له ریگه‌ی تورکیاوه ته‌نیا 19 هه‌زار به‌رمیله.

نابیت ئه‌وه‌ش نادیده بگرین، هه‌لبزاردنی کات و به‌ئامانج‌گرتني کیلگهی سه‌رسنک له هه‌موو رووه‌کانه‌وه تووانای پیشکه‌وتووی گه‌وره‌ی لایه‌نی هیزشکار ده‌رده‌خات، ئه‌مه‌ش مه‌تسییه‌که که ئه‌گه‌ر ریککه‌وتنی نویش بیت‌ه ئاراوه، ده‌بیت له‌بیر نه‌کریت.

راستیه‌کی دیکه‌ش ئه‌وه‌یه، به‌ئامانج‌گردنی کومپانیای HKN، واته به‌ئامانج‌گردنی لوبیی کومپانیا نیووده‌وله‌تیه‌کانی نهوت له کونگریس و ئیداره‌ی ئه‌مریکا، چونکه [لیدوانه‌کانی ئیداره‌ی ئه‌مریکا](#) بۆ هه‌نارده‌کردن‌وه‌ه نهوتی کوردستان له ریگه‌ی بوری و گوشاري سه‌ر هه‌ولیر و به‌غدا بۆ ریککه‌وتن زیاتر به‌هه‌وی ئه‌م کومپانیاوه بwoo.

لە کۆتاپىدا، راستە هىرېشەكە كرا و رىككەوتەكەش واژۇ كراوه، بەلام چەند پرسىيارىكى گۈنگ ھەيە و پىويسىتە بەدوای وەلامەكەيدا بىگەرپىن:

يەكەميان؛ ئەگەر وەزارەتى گەنجىنەي ئەمرىكا ھەرەشەي سزادانى سۆمۆ بکات، دەبىت گەرووپەكان بەشىك لە خاكى دەولەتكە بکەن ئامانج و داواى رادەستىرىدىن و داھاتەكەشى بکەن؟

دۇوهەميان؛ ئابا دابەشبوون لهنىو حكومەرانانى ئىستاي ئىدارەت دەولەت بۇ بەرپىوه بىردىن مەلەفەكان ھەيە، يان دامەزراوه فەرمىيەكەن شىتىكە و ئەوهى روودەدات شىتىكى دىكەيە؟

سېيەميان؛ ئابا واژۆكردىنى رىككەوتى كۆمپانياى HKN لەكەل وەزارەتى نەوتى عىراق كۆتاپى بە چىرۆكە دووبارەكانى نادەستوورى و ناياسايى گەزىبەستەكانيان لەكەل ھەرېمى كوردىستان دەھىننەت؟

چوارەميان؛ بۇچى عىراق لەم قۇناخەدا لهنىو ئەو دەيان كۆمپانياى گەورەي نەوتى ئەمرىكا، كۆمپانياى HKN ھەلبىزارد؟ ئەوھە جەپەرپەندىيەكى بە لۆبىكىردىنەوە ھەيە؟

پىنچەميان؛ وەلامى ئىدارەت ئەمرىكا بۇ زيانگەياندن بە كۆمپانيا و سەرمايىھەدارانى ئەمرىكى چى دەبىت؟